

Wilde bijen in mijn

Tekst Annette van Berkel

Wormkruidbijen in het bijenhotel

Ik ben gek op wormkruidbijen (*Colletus daviesanus*). Het zijn prachtige diertjes met een bruinig bontjasje om het borststuk, mooie brede grijswitte streepjes op het zwarte achterlijf en een kop met lichte haren. Ze bewegen zich met opgetrokken schouders, lijkt het, over het boerenwormkruid, hun favoriete drachtplant. Ze zijn met 9 mm wat kleiner dan honingbijen. Mannetjes zien er hetzelfde uit, zij het iets lichter van kleur en iets slanker.

Wormkruidbijcomplex

Toen ik mij ging verdiepen in de wormkruidbij bleek dat wat ik voor wormkruidbij hield, heel makkelijk nog twee andere soorten konden zijn. De wormkruidbij blijkt in het veld niet te onderscheiden van de zuidelijke zijdebij (*Colletus similis*) en de duinzijdebij (*Colletus fodiens*). De verschillen zitten hem bij vrouwtjes onder andere in de bestippeling van het chitinepantser van het achterlijf en de beharing op het eerste achterlijfsegment. Doorgaans is dat zelfs op goede foto's van in vrijheid gefotografeerde bijen niet te zien. Bij de mannetjes zit het verschil nog beter weggestopt, namelijk op bultjes en beharing aan de onderkant van het achterlijf bij achterlijfsegment 6. Dus als u wilt weten welke soort u voor u hebt, moet u ze op zijn minst vangen en heel goed bekijken, het liefst onder een binoculair. Mij gaat dat te ver, dus helaas zijn mijn wormkruidbijen 'bijen van het wormkruidbij-complex', zoals het geheel van deze drie soorten heet.

Wormkruidbijen in het bijenblok

Toch weet ik zeker dat er in mijn bijenhotel wormkruidbijen zaten, want alleen wormkruidbijen maken soms gebruik van

nesthulp (zoals een bijenhotel). De zuidelijke zijdebij en de duinzijdebij doen dat niet. Zij gebruiken alleen zelf gegraven gangen.

De aanwezigheid van wormkruidbijen in mijn bijenhotel had ik pas door toen ze er zich al in voortgeplant hadden. Op een middag zag ik een net uitgekomen mannetje op een plank onder de boomschijf waar hij blijkbaar uitgekomen was. Hij kon niet vliegen, want hij zat helemaal vol met de nestinhoud van een andere broedcel waardoor hij zich naar buiten gewerkt had. En die inhoud bestond uit nestbekleding en een mengsel van stuifmeel en nectar. Nogal plakkerig dus. Hij was druk doende dat van zijn kop en rug te verwijderen maar dat lukte hem niet. Door die plakzooi kon hij ook niet vliegen. Dit dier had geen enkel kans om het er levend af te brengen, dus heb ik hem voor determinatie gevangen en hij bleek inderdaad een wormkruidbij te zijn! De dag erna had ik ook een vrouwtje op het blok. Gelukkig schoon en gezond. Ik heb ze nog vele malen naar binnen zien vliegen met stuifmeel aan hun pootjes. Ze gebruiken gangen van 6 mm en zijn de enige pootverzamelende bijen die gebruik maken van nesthulp.

Vrouwtje wormkruidbijcomplex op boerenwormkruid.
Foto Kars Veling

Wormkruidbij-mannetje vol nestinhoud. Foto Annette van Berkel

tuin

Bloemgebruik

Wormkruidbijen zijn oligolectisch. Dat wil zeggen dat ze stuifmeel van één plantenfamilie gebruiken, en wel van de composieten (Asteraceae). Hun voorkeur gaat uit naar boerenwormkruid, maar ze gebruiken zo nodig ook duizendblad, guldenroede, kamille en margriet. Dit zijn allemaal bloemen met korte kroonbuizen. De wormkruidbij en haar complexgenoten hebben korte tongen waardoor ze juist deze bloemen prefereren. Dus als u ze wilt zien: ga op zoek naar een flinke hoeveelheid bloeiend boerenwormkruid.

Nest

De wormkruidbij graaft meestal gangen in horizontale of steile wandjes. Hierin maken ze hun broedcellen. Zij graaft/bijt ook gangen in zandsteen en kan op die manier schadelijk zijn voor oude gebouwen. Daarnaast is ze, zoals reeds genoemd, de enige die wel eens een bijenhotel gebruikt.

Een nestgang wordt bekleed met een vloeistof uit een klier aan het achterlijf. Met het korte kwastachtige tongetje wordt

dat secreet uitgesmeerd over de wanden waar het een doorzichtig vliesje vormt. Een vrouwtje maakt van datzelfde doorzichtige stofje een cel waarin ze stuifmeel en nectar brengt. Het stuifmeel-nectarmengsel is vrij nat. Het ei wordt dan ook niet op deze voedselvloeistof gelegd maar aan de bovenkant van de cel gehangen. Dan komt er weer een tussenwandje en wordt de volgende cel gevuld. In een glazen buisje in een nesthulp is dat heel mooi te zien (zie foto).

Voor een uitgebreide beschrijving van het maken van broedcellen door de wormkruidbij in een nesthulp verwijs ik naar hoofdstuk 8 in 'Gasten van Bijenhôtels' van Pieter van Breugel. Het boek staat op bestuivers.nl/publicaties. ●

Biotoop van de wormkruidbij. Foto Annette van Berkel

Glazen buisje met cellen van wormkruidbij. Foto Pieter van Breugel